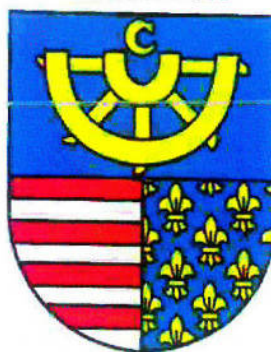

KREMICKÉ BANE

KREMNICA

ZÁSADY OCHRANY

Pamiatkovej rezervácie Kremnica

a

Pamiatkovej zóny „Územie banských diel v okolí Kremnice“

časť III. Vyhodnotenia súčasného stavu

časť IV. Zásady ochrany

časť V., VI.,

Riaditeľ KPÚ B. Bystrica: Ing. Miroslav Vavrek

Spracovatelia: Ing. arch. Jarmila Maršáľková

Ing. arch. Marián Čurilla

Ing. Oliver Finka

Mgr. Peter Mosný

Mgr. Miroslava Šichtová

Konzultanti: Ing. arch. Ľudmila Husovská, PhD

Doc. Ing. arch. Jara Lalková, PhD – FA STU Bratislava

Dátum spracovania: jún – november 2003

III. – Definovanie HODNÔT :

Pamiatková hodnota je súhrn významných historických, spoločenských, krajinných, urbanistických, architektonických, vedeckých, technických, výtvarných alebo umelecko-remeselných hodnôt, pre ktoré môžu byť veci predmetom individuálnej alebo územnej ochrany. (§ 2 odstavec 2 pamiatkového zákona)

Pamiatkový fond je súbor huteľných vecí a nehnuteľných vecí vyhlásených podľa pamiatkového zákona za **národné kultúrne pamiatky, pamiatkové rezervácie a pamiatkové zóny**. Za pamiatkový fond sa považujú aj veci, o ktorých sa začalo konanie o vyhlásenie za kultúrne pamiatky, pamiatkové rezervácie a pamiatkové zóny. (§ 2 odstavec 1 pamiatkového zákona)

Pamiatkové územie je sídelný územný celok alebo krajinný územný celok sústredených pamiatkových hodnôt alebo archeologických nálezov a archeologických nálezísk, ktorý je z dôvodu ich ochrany podľa pamiatkového zákona vyhlásený za pamiatkovú rezerváciu alebo pamiatkovú zónu. (§ 2 odstavec 4 pamiatkového zákona)

Pamiatková rezervácia je územie s uceleným historickým sídelným usporiadaním a s veľkou koncentráciou nehnuteľných kultúrnych pamiatok alebo územie so skupinami významných archeologických nálezov a archeologických nálezísk, ktoré možno topograficky vymedziť. (§ 16 odstavec 1 pamiatkového zákona)

Pamiatková zóna je územie s historickým sídelným usporiadaním, územie kultúrnej krajiny s pamiatkovými hodnotami alebo územie s archeologickými nálezmi a archeologickými nálezískami, ktoré možno topograficky vymedziť. (§ 17 odstavec 1 pamiatkového zákona)

Národná kultúrna pamiatka podľa pamiatkového zákona je huteľná vec alebo nehnuteľná vec pamiatkovej hodnoty, ktorá je z dôvodu ochrany vyhlásená za národnú kultúrnu pamiatku. Ak ide o archeologický nález, kultúrnou pamiatkou môže byť aj neodkrytá huteľná vec alebo neodkrytá nehnuteľná vec, zistená metódami a technikami archeologického výskumu. (§ 2 odstavec 3 pamiatkového zákona)

III. Zhrnutie súčasného stavu zachovaných

HODNÔT prírodného a kultúrneho dedičstva chránených území

III – 1. Prírodný rámec chráneného územia, tvoriaci krajinné hodnoty sídiel chránené pamiatkové územia :

Krajinárske prostredie sídiel Kremnica a Kremnické Bane -, ktoré ležia väčšinou v údoliach Kremnických vrchov, pozdĺž Piargskeho potoka, na sútoku Kremnického a Piargskeho , Kremnického a Zvolenodolinského potoka tvorí deväť okolitých kopcov – Trnovník, Krahulský vrch, Kremnický štít, Brezový vrch, Čertov vrch, Šibeničný vrch, Kalvária, Jarabica, Revolta a silueta prepadliska Šturec.

S rozvojom baníctva sa postupne vytváral celkový obraz krajiny, vznikla - typická antropogénna montána krajina. (Trávnaté plochy boli zarastené náletovou zeleňou.)

A/ V zmysle zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny a jeho vykonávacej Vyhlášky č.24/2003 Z. z. MŽP SR sú samostatným predmetom ochrany významných krajinných prvkov, území:

- **Chránené územia:**
 - Chránená krajinná oblasť – Kremnické vrchy - flóra, fauna (návrh),
 - Štátna prírodná rezervácia - Kremnický Štós vyhlásená r. 1953, upravená r. 1993),
 - Štátna prírodná rezervácia – Jastrabská skala (vyhlásená r. 1975),
- **Chránené nálezisko** šafránu Heuffelovho – Bujačia lúka (vyhl.r. 1953, upr. 31.1.1986),
- **Chránený prírodný výtvor** Ihráčske kamenné more (vyhlásené r. 1993),
- **Kremnický Šturec** – prepadlisko (návrh),
- **chránené stromy** – dub letný a tisy v Zechenterovej záhrade, sekvoja obrovská, lipa veľkolistá pri Leopoldovej šachte,

B/ **Geologická jednotka** – vulkanický veniec mladotretohorných hornín vytvoril Kremnicko-Štiavnické rudohorie, ktorý sa delí na dva morfológické celky: Kremnická časť (menšia) a Štiavnicko-Hodrušský rudný rajón

- Kremnický rudný rajón s obsahom zlata a striebra (4 žilné systémy na ploche 25 km²), najvýznamnejšie žily – žila Schrämen, Hlavná, Kirchberg, Zlatá, Schindler ...
- **Chránené ložiskové územie** - Dobývací priestor „Kremnica Au, Ag“ (určená od r. 1961)
- **Lokalita minerálnych prameňov** – termálne pramene

C/ **Pamiatkovo chránené územia**, národné kultúrne pamiatky:

- **Pamiatková rezervácia** Kremnica od roku 1950, rozšírená v roku 1989, (na území 115 NKP)
- **Pamiatková zóna** Kremnické Bane, od roku 1991
- **Pamiatková zóna** „Územie banských diel v okolí Kremnice“ od r.1999
 - (na území 43 NKP, z toho 28 je technických diel),
 - mimo chránené územie – 6 NKP,
 - v návrhu do ÚZPF SR je 29 objektov
 - v evidencii pamätihodností mesta Kremnica a Kremnických Baní je 9 objektov

III. – 2. Urbanisticko – historické hodnoty

A/ Urbanizmus a typ zástavby okolitých obcí –

- radová zástavba pozdĺž potoka (staršie slovenské obyvateľstvo)
- severná hranica typu roľníckych domov: Bartošová Lehôtka – dom roľnícky so slamenou strechou
- nemecké kolonizačné dediny s voľnou zástavbou pozdĺž potoka Kunešov, Krahule, Lúčky, Kremnické Bane, Kopernica, Horná Ves, Dolná Ves, Horný a Dolný Turček, Horná a Dolná Štubňa, Sklené

B/ Urbanizmus Kremnice

- Základným prvkom, ktorý ovplyvnil situovanie zástavby boli údolia sútokov Piargskeho, Kremnického a Zvolenodolinského potoka.
 - pôdorysnú skladbu sídla predstavuje rozvinutá uličná sieť okolo takmer pravidelného štvorcového námestia, z ktorého vychádza pôvodná historická komunikačná os; takmer kolmo na S-J komunikáciu z námestia vychádzala 3. cesta na východ cez Kremnické vrchy do Banskej Bystrice.
 - Základnými - stredovekými sídelnými jednotkami Kremnice - **Colner** (z r. 1331) a **Soler** (z r. 1393)
 - Umelo vytvorené hlavné námestie (Štefánikovo námestie) so základmi stredovekých meštianskych domov je z roku 1366
 - stredovekú štruktúru dopĺňal 10 predmestských pomenovaných častí (v r. 1442) častí s 250 domami
- V rámci pôdorysného usporiadania ulíc majú zvláštny význam námestia, ulice, chodníčky a staré „platzy“ – bývalé mestské časti.

Dnešné prostredie sídla je dané základnými urbanistickými prvkami - pôdorysnou a priestorovou skladbou, charakteristickou panorámou s dominantami, jednotlivými súbormi a objektmi kultúrnych pamiatok spolu so stavbami dotvárajúcimi celkové prírodné a kultúrne (urbanizované) prostredie mesta a jeho okolia.

Historickú priestorovú skladbu mesta dnes tvoria 4 výškovo a významovo odstupňované, ale funkčne a priestorovo späté celky:

- a./ Hradný areál - NKP ako dominantu mesta,
- b./ Stredoveké mestské opevnenie ohraničujúce zástavbu okolo námestia,
- c./ Kompaktná v jadre goticko - renesančná zástavba meštianskych domov na Štefánikovom námestí a zástavba lemujúca prístupové komunikácie k mestským bránam - Dolná ulica, Kollárova a Kutnohorská ulica, juhovýchodná časť prestavaná z konca 19. stor. – areála škôl na Ulica P. Križku.

Tieto 3 celky tvoria Pamiatkovú rezerváciu Kremnica.

- d./ Rozvoľnená zástavba prízemných a poschodových domov s pavlačou v Kremnici – mestského charakteru, a na Kremnických Baniach - pôvodných zrubových poschodových domov s pavlačou - domov so špecifickými znakmi pre kremnickú oblasť. Zástavba miešaná ovocnými záhradami plynule prechádza do okolitých lesných porastov.

Areály NKP - sakrálnych stavieb a technických stavieb majú bohaté zastúpenie:

- Hradný areál, Františkánsky areál, areál ev. a. kostola, špitál a kostol, areál kalvárie, areál Jánskeho kostol,
- Areál mincovne, areál šachty Anna, areál šachty Ludovik, Ferdinand, č.IV, areál úpravne, areál železnice.

Areály - dotvárajúce prostredie pamiatkovo chráneného územia – areál pivovaru, areál zlievarne, areál bývalej továrne na výrobu kachlí (pri ev. kostole).

- e/ Nevhodné, až rušivé urbanistické štruktúry:
- Sústredená nová bytová výstavba (najmä v južnej a juhovýchodnej časti mesta)
 - Zmena hospodárskej orientácie mesta radí Kremnicu medzi rekreačno- športovú oblasť; rozvíjajúce sa športové areály sa nachádzajú v južnej časti mesta.
 - Priemyselné – výrobné areály – v juhovýchodnej časti, (v južnej časti pod mestom nie sú priamo vnímané).

Poznámka:

Prejavy ťažby a spracovania rudy (viď kapitola III-4) sa nachádzajú v zástavbe mesta, ale najmä v krajinnom prostredí. Stáročná hlavná hospodárska funkcia - baníctvo a spracovanie zlato – striebornej rudy bola v roku 1970 ukončená. V súčasnosti nové otvorenie baní je podmienené kvalitou prieskumných prác zahraničnou spoločnosťou.

III. - 3. Architektonicko – historické hodnoty

Architektonicko – historické hodnoty sú odvodené z urbanisticko-historických hodnôt. Významné zastúpenie tu majú – NKP, objekty dotvárajúce prostredie chráneného územia a objekty evidované ako pamätihodnosti obce. Konkrétny výpis objektov s jeho hodnotami je v tabuľke.

A/ Významné objekty a ich prvky:

- **Mestský hrad** - areál Kremnického hradu s rotundou, dvojľodovým kostolom sv. Kataríny, torzom radnice (– **pôvodné sídlo komorského grófa a strážcu vyťaženého zlata**), vežami mestského hradu – severná, banícka, malá, južná – schodisková a dvojíťmi hradobnými múrmi
- **Sakrálne stavby**
 - A) rotundy :
 - karnier v areáli Kremnického hradu
 - základ presbytéria kostola Sv. Krstiteľa na Kremnických Baniach
 - B) kostoly rím. kat v Kremnici:
 - kostol sv. Alžbety v Kremnici
 - kostol sv. Kataríny (gotický základ) – na hrade
 - barokový – sv. Františka z Assisi – s kláštorom
 - areál kalvárie s torzom kostola sv. Kríža
 - kostol (gotické, alebo zákl. gotické) s opevnením** – v okolí Kremnice:
 - Kremnické Bane – Jánsky kostol, Kunešov, Sklené,**
 - Lúčky, Kopernica,**
 - Bartošova Lehôtka, Jastrabá,**
 - C) kostoly evanjelické :
 - v Kremnici (i s farou), v Lúčkach
 - D) synagogy : (v Kremnici – zbúraná)
 - židovská modlitebňa a škola (zmenená funkcia)
 - E) kaplnky, prícestné kríže – viď kapitola III.-5
- **Fortifikačný systém mestského opevnenia** – takmer ucelený stredoveký prstenec z 1/3 15.stor, ukončený pred r. 1426, kon.19.stor. čiastočne asanovaný, zachované: hradobné múry, Dolná brána s barbakánom, veže – Červená, býv. Biela – teraz Hellensteinov dom, Čierna, Františkánska bašta, polkruhová bašta
- **Meštianske domy** – základom jedno a dvojtraktové **gotické domy**:
 - sieňového typu (maushausové)
 - chodbového – prechodného typu

- Špecifický kremnický poschodový dom s pavlačou:
 - mestského typu – v Kremnici domy st.č. 417, 361 a 362
 - s výškou – v obciach Krahule (d. č. 47 – asanovaný, zachované už len hospodárske stavby), Kremnické Bane – hosp. stavby, Lúčky d.č.31 ,
 - vývojové etapy od ľudového domu – d.č. 27, 40, 48 a 100 na Kremnických Baniach, Dolný Turček – 2 domy, Lúčky d.č.70 , 74 (asanované na Krahuliach a Kunešove).

- Ľudová architektúra – banícky dom- prízemný
 - Kremnica d.č.707/31,
 - Kremnické Bane d.č.49,
 - Lúčky d.č. 25. (alt. roľnícko – banícky)

Poznámka : ostatné druhy stavieb – kapitola III. – 4, 5

B/ Architektonické prvky historických stavieb:

- všetky typy klenieb – od románskych – klenba so svorníkom v kostnici, cez gotické, barokové a mladšie. Zachované dve diamantové klenby (na Slovensku je ich celkove len 3) **gotická – diamantová klenba sieňová a diamantová klenba chodbového typu** (jediná na Slovensku), rebrá klenieb,
- trémové stropy – renesančné, barokové – kazetové,
- schodiská – gotické točité v meštianskych domoch, renesančné, barokové, klasicistické
- kamenné armovanie otvorov – gotické portále (**oslí chrbát**, sedlové, s prútni) a okná – do kríža (i 3 a 4-okná), sedílie, niky, arkiere,
- vonkajšie omietky – gotické s laliami, renesančné – sgrafitové, či s maľovanou výzdobou, barokové – z maľovanou výzdobou, klasicizujúce, a ich fragmenty (tiež secesné),
- **nástenné maľby v interiéroch** – najhodnotnejšie v karneri,
- sochárska výzdoba – kamenné a drevené plastiky (i s polychrómiou), kamenné platne, erby, dátovania
- výplne dverných a okenných otvorov (gotické dvere, intarzované dvere, ...),
- kované prvky – mreže, okenice, brány, zábradlia, ploty,
- dlažba interiérov,

III. – 4. Technické diela – hodnoty

Človek v krajine banskou činnosťou vytvoril prírodno-technický systém:

A/ - **ŕ a ž o b n ý** – povrchová ŕažba zlata, štôlne, šachty, prekopy, pingy, prepadliská, banské odvaly, lomy, vysýpky, odkaliská

B/ - **t r a n s p o r t n ý** – odvodňovacie dedičné štôlne, Turčekovský vodovod, privádzače vody na kaskádu elektrární, kalovod

C/ - **r e g u l a č n ý** – akumulácia vody, jej energetické využitie, kaskáda, regulovaný prepad sa vracia späť do potoka.

Ďalej je to:

- **Mincovníctvo a medailérstvo –**
Areál Mincovne Kremnica
z r. 1331 – **prvá listina o kremnickej mincovni**, zavedenie stálej razby zlatej mince a danie do obehu zlatú mincu, od r. 1342 sa razili kremnické dukáty a Kremnica bola sídlom jedinej mincovne uhorskej. Od začiatku až do súčasnosti je Kremnická mincovňa v prevádzke, nie však na pôvodnom mieste (stará mincovňa bola v časti „Štreka“)

- **Banské stavebné areály a objekty a ich strojné vybavenie -**
Areál šachty Ludovik
 - súbor hlavných – ťažná veža so strojovňou a strojným vybavením, a pomocných objektov
 - súbor mostových dráh a kolajísk
 - plochy – platá vytvorené sústavou niekoľkých háldAreál šachty Ferdinand
 - súbor hlavných – ťažná veža so strojovňou a strojným vybavením, a pomocných objektovAreál šachty č.IV a podzemná vodná elektrárň
 - súbor hlavných – ťažná veža so strojovňou a strojným vybavením, a pomocných objektov, traforstanicaAreál šachty Anna

- **Banské diela a prejavy banskej činnosti –** šachty, štólne, pingvy, prepادلiská, odvaly, odkaliská, terasy po vodných kanáloch; evidovaných diel na Kremnickom banskom poli:
 - dedičné štólne 3
 - šácht cca 218
 - štôlní cca 144

- **Vodohospodársky systém :**
 - **vodohospodárske diela** – Grobňový a Turčekovský vodovod (zo 14. a 15.stor)
 - **energetický systém** – kaskáda vodných diel – elektrárň, vodný energetický systém od Kremnických Baní cez Kremnicu až po vyústenie do Hrona Hlavnou dedičnou štôľňou pri Žiari nad Hronom
 - Podzemná vodná elektrárň v hĺbke 245 m;

- **Spracovanie rudy** – areál úpravne – objekt drviarne, mlynice a flotačných pecí, taviarne, laboratória, luhovne.

- Sústava pomocných technických zariadení : premostenia, dopravné trasy.

- Historické **trasy ciest a kamenné mosty** – na Banskej a na Bývalej Jiráskovej ulíci.

- **Železnica** - sústava železničnej trate s mostami, tunelmi a stavbami. z roku 1872;

- **Manufaktúry** – továreň na šamotové kachle, na kameninový riad, garbiareň, fajkáreň, škatulkáreň, výrobná papiera a farby, kníhlačiareň, drôtovňa, tehelňa, sódovkáreň, pivovar (väčšinou zrušené, alebo prestavané)

- **Lesné hospodárstvo** – mestská píla v Kremnici a v Turčeku, lesná železnička

III. – 5. Umelecko – historické hodnoty pamiatkovo chránených území

Umelecko - historické hodnoty vzišli z orientačných, funkčných, ale i ideových požiadaviek; stali sa súčasťou urbanistických interiérov a obrazu krajiny. Sú to (cca 18 objektov na chránenom území):

- **drobná architektúra** - fontána, prícestné križe, trojkriž nazývaný Tri križe, 2 gotické stĺpy, barokový svetelný stĺp, kaplnky – sv. Anny a sv. Márie s pokladničkou, Súdna kaplnka, hraničné kamene banských polí (zachované už len zriedkavo v teréne);
- **historické sochárske diela a reliefy** - morový stĺp, prícestné plastiky svätých (2 sv. Jána Nepomuckého), sv. Floriána, pamätník SNP s plastikou, pamätníky návštev banských polí, zo slavobrán – reliefne platne návštev panovníkov – symboly zlata a striebra na objekte Barbakánu,
- **národno-historické objekty** - pomníky a pamätníky II. sv. vojny a SNP
- **Cintorín** v náhrobnými platňami, z ktorých sa zachoval len sekundárne premiestnený židovský cintorín v Kremnici. Prezentovaný je cintorín v areáli Jánskeho kostola na Kremnických Baniach.

Poznámka: Region má bohatý Archívny a muzeálny fond

Medzi najhodnotnejšie hnutelné pamiatky v zbierkovom fonde regiónu patria:

- **gotická Madona**,
- renesančná krstiteľnica – návrh medailéra K. Füssla,
- **barokové plastiky** nadživotnej veľkosti – súbor cca 15 pozlátených sôch z dielne Stanettiho.

III. – 6. Archeologické hodnoty

Archeologický nález je hnutelná vec alebo nehnuteľná vec, ktorá je dokladom o živote človeka a o jeho činnosti od najstarších dôb až do novoveku a spravidla sa našla alebo nachádza sa v zemi, na jej povrchu alebo pod vodou. (§ 2 odstavec 5 pamiatkového zákona)

Ak ide o archeologický nález, kultúrnou pamiatkou môže byť aj neodkrytá hnutelná vec alebo neodkrytá nehnuteľná vec, zistená metódami a technikami archeologického výskumu.

Archeologické nálezisko je topograficky vymedzené územie s odkrytými alebo neodkrytými archeologickými nálezmi v pôvodných nálezových súvislostiach. (§ 2 odstavec 6 pamiatkového zákona)

Začiatky osídlenia kremnického regiónu siahajú do staršej doby kamennej, čo dokladujú náleziská z bohatým výskytom kamennej industrie zhotovovanej z miestneho limnokvarcitu. Medzi najbohatšie patrí nálezisko štiepanej industrie v polohe Trnie, v obci Bartošova Lehôtka 1 a nález kamenných úštepov z limnokvarcitu v Kremnici na Šibeničnom vrchu 2 a pri obci Kremnické Bane.3 / Bárta. J. – AVANS 1976 /

Výraznejšie nálezy dokumentujúce osídlenie v mladších obdobiach sa vzťahuje až k dobe bronzovej kedy okolie Kremnice je bohato zastúpené nálezmi bronzových predmetov. V tomto období sa osídlenie koncentruje v blízkosti Kremnice na lokalite Jastrabá skala, 4 ležiacej južne od mesta. Hradisko / zatiaľ nepreskúmané / kontrolovalo prístupovú cestu kremnickou dolinou.

Doklady materiálnej kultúry z doby bronzovej a následných období až po stredovek, priamo z mesta nie sú evidované. Archeologický výskum v tejto lokalite absentoval a v minulosti nebol realizovaný žiadny relevantný výskum ktorého výsledky bi bolo možné zahrnúť do pramenného materiálu dokladujúceho vývoj osídlenia mesta. Prvé archeologické výskumy boli realizované až v období sedemdesiatych a osemdesiatych rokov minulého storočia. Výskumy realizovali Doc J. Hoššo Csc., PhDr. G. Trgina a PhDr. K. Elšek

Mesto Kremnica sa nachádza na vulkanitoch bohatých na zlatú a striebornú rudu čo na dlhé obdobie určilo základnú činnosť obyvateľstva. Vyšší stupeň hospodársko – spoločenského vývoja mesta súvisel s osadníkmi ktorých formu osídlenia odráža aj názov Cremnychbana. Význam osady ocenil uhorský panovník Karol Róbert, ktorý 17. novembra 1328 kedy udelil Kremnici mestské privilégia.

Vtedajšie osídlenie pozostávalo pravdepodobne z niekoľkých usadlostí nachádzajúcich sa na území dnešnej Kremnici a to na sever od jadra osídlenia / vallis Colner / a na východnej strane / vallis Solner /.

V polovici 15. storočia sa dotvorilo súčasné štvorcové námestie s dominantou mesta - hradom ako administratívnym a cirkevným centrom. Na Zámočkom námestí 5 v Kremnici bola objavená studňa, s porušenou výdrevou. Nachádzali sa v nej keramické nádoby z väčšej časti neporušené, hrnce, a lievikovitý pohár. Nálezy sa datujú do druhej polovice 15. storočia / Trgina G. – AVANS 1985, Nález stredovekej studne / Na Štefánikovom námestí 6 sa výskumom zistila spálená vrstva z obsahom keramiky, kostí a kovových predmetov. Datovanie nálezov je do 15 – 16 storočia. Jedná sa pravdepodobne o pozostatky požiaru z roku 1560 / Elšek K. – AVANS 1987, Záchraný výskum v MPR Kremnica /. K veľkému požiaru z tohto obdobia možno priradiť aj nález sídelného objektu zaniknutého požiarom na ulici Kutnohorskej, 7 ktorý bol porušený výkopom prípojky plynovodu. / Mosný P. 2002 – nepublikované /

Výskum v hradnom areáli 8 odkryl kostrové pohrebisko a základy staršej sakrálnej stavby z 13. storočia, ako aj terénne úpravy z 15. storočia pri ktorých sa odkryli keramické celky z 15. a 16. storočia / Hoššo J. – AVANS 1979, Výskum hradu Šášov a mestského hradu v Kremnici /V severnej časti mesta ktorá bola hospodársky najvýznamnejšia bol postavený komorský dvor a mincovňa.

Jadro mesta bolo potrebné ochrániť a tak v 15. storočí sa realizuje výstavba mestského opevnenia ktoré sa napája ne opevnenie hradu a chráni významné objekty. V súvislosti s obnovou Bielej bašty 9 mestského opevnenia bol v suteréne zistený pôvodný oválny pôdorys bašty s odtokovým kanálom smerujúcim k priekope. Datovanie výstavby kanála sa kladie do druhej polovice 14. storočia / Trgina G. – AVANS 1986, Výskum bašty mestského opevnenia v Kremnici /.

Výskum opevnenia hradu z 13. a 14. storočia odkryl nálezy tzv. bielej keramiky z 15. storočia. Na celej skúmanej ploche bolo potvrdené viac vrstvové pochovávanie z obdobia vrcholného stredoveku a novoveku. / Hoššo J. – AVANS 1981 .1982. Ďalšie výsledky archeologického výskumu mestského hradu v Kremnici / Obyvateľstvo z nižších spoločenských vrstiev žilo mimo hradieb. Pri Dolnej bráne bývalí Slováci, najpočetnejšia vrstva obyvateľstva, ktorá bola vytlačaná mimo námestia. Tam aj neskoršie vzniklo samostatné opevnenie.

Počas nasledujúcich období dochádzalo v rámci intravilánu mesta k prestavbám. Pri katastrofických udalostiach / požiar 1560 / zanikali a obnovovali sa objekty ktoré už neboli priamymi pokračovateľmi sídla a preto evidujeme plochy na ktorých sa v minulosti nachádzali stavby.

Na týchto lokalitách je potrebné v prípade revízie, alebo obnovenej stavebnej činnosti realizovať archeologický výskum ktorý odkryje objekt už lokalizovaný.

Zaniknuté objekty / prestavby / KREMNICA

V rámci opevnenia Horná brána s barbakanom 10 a asanované domy v tomto priestore. Malá brána Bystrická / a severozápadná časť mestských múrov z baštami.

Na Štefánikovom námestí zaniknutý farský kostol Panny Márie 11 / zbúraný v roku 1880 / a objekt väznice.12

Na Angyalovskej ulici 13 rad zaniknutých baníckych domov a kostol sv. Kríža na Kalvárskej ulici.14

KREMNICKÉ BANE

Obec Kremnické Bane je vzdialená od historického jadra Kremnice cca 4 km. Ťažba zlatonosných rúd zasahovala až do týchto polôh a priľahlých lokalít, Lúčok , Hornej Vsi, Krahúl a Kunešova.

Pravdepodobný dátum vzniku obce / Villa Johannis / je rok 1339. Neskoršie sa Kremnické Bane spomínajú ako súčasť mesta Kremnice a lokalizujú sa pod názvom na kopci / auf den Berge /. Najstaršiu zástavbu obce reprezentujú dvojpodlažné banícke domy.

Nad obcou , cca 1 km severovýchodne stojí kostol sv. Jána Krstiteľa, 15 ktorý sa spája s predkOLONIZAČNÝM OSÍDLENÍM, alebo s príchodom prvých hostí v 13. storočí. Na objekte bol vykonaný archeologický výskum v rokoch 1983 a 1987 pri ktorom bolo odkryté pohrebisko z obdobia 18. storočia a dom pre kostolníka kde bola zároveň umiestnená v rokoch 1582 až 1860 škola.16 Pri výskume kostola bola zistená staršia fáza kruhovej centrálnej stavby z následnými prístavbami. / Hoššo J. 1992 - Nálezová správa, historicko-archeologického výskumu 1983 a 1987, kostola sv. Jána Krstiteľa, Kremnica, časť Kremnické Bane./

Počas osídľovania obce dochádzalo k zmenám, v starších obdobiach však len v rámci obydli baníkov. Výraznejšie stavebné zásahy boli zaznamenané v areáli a v blízkosti kostola sv. Jána Krstiteľa . Preto by sa v rámci stavebných úprav mala venovať zvýšená pozornosť zaniknutým objektom evidovaným v súpise.

Zaniknuté objekty

Banícke domy, ktoré boli z časti prestavané alebo úplne zanikli a zrubová hospodárska stavba.

V obci, ako aj mladším hospodárskym objektom, prachámi 17 a mlynu.18 (viď výpis - TP.....)

Na lokalite kostola sv. Jána Krstiteľa, objekty márníce 19 a vstupnej brány 20 ako aj doskúmať objekt zaniknutej školy.16

A/ Archeologické náleziská - záujmové územie okolia Kremnice:

- sídlisko lužickej kultúry z mladšej doby bronzovej, hallštatské a rímsko-barbarské sídlisko pri Jastrabej

B/ Archeologické náleziská - na území PR Kremnica :

Územie mesta Kremnica, aj keď v minulosti bolo pomerne málo prebádané, z hľadiska archeologických výskumov sú evidované nálezy, a miesta z výskytom pozostatkov materiálnej kultúry na ploche mesta:

Areál mestského hradu

plochy okolo hradieb

Štefánikovo námestie

Dolná ulica

Kutnohorská ulica

C/ Archeologické lokality :

Jánsky vrch Kremnické Bane

Kremnický mestský hrad

územie mesta , z KB

D/ Archeologické nálezy – z praveku a včasného stredoveku

bronzový meč v Hornej Vsi

drevo v bani cca z roku 1000

úštepy z limnokvarcitu – pri Kremnických Baniach

III. – 7. Hodnoty historickej zelene

Pre uplatnenie urbanisticko – historických hodnôt územia je mimoriadne dôležitá štruktúra nízkej i vysokej zelene, ktorú tvoria chránené a i nechránené plochy zelene ako súčasť jednotlivých stavebných objektov, ale aj zeleň záhrad, parkov a okolitých lesných porastov, pasienkov, lúk i poľnohospodárskej pôdy.

Prírodné dedičstvo - chránené územia v zmysle zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny sú uvedené v časti III. – 1.

Niektoré **plochy zelene** (lesy, lúky, pasienky), **líniové prvky zelene** (alej a stromoradia) a **zeleň solitérov** (stromy alebo skupiny stromov) sú predmetom ochrany ako národné kultúrne pamiatky v zmysle **Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 49/2002** z 19. decembra 2001 o ochrane pamiatkového fondu – **pamiatkový zákon**.

Chránené plochy, priestory, areály, líniové prvky, skupiny stromov, či solitéry historickej zelene sú:

a/ evidované ako NKP, návrh za NKP:

- Zechenterova záhrada, ktorú vytvoril Gustáv Kazimír Zechenter – Laskomerský.
- Aleja líp v S časti Banskej ulice, vzťahujúca sa k návštevám panovníkov kon. 18.stor. v Kremnici.

b/ nachádzajú sa na pamiatkovo chránenom území:

- Zoskupenie niekoľkých zoskupení líp – na Zámočkom námestí a Ulici P. Križku.
- Kalvária s torzom starej a mladšej aleje stromov.
- Aleja staničného chodníka viažuca sa k stavbe železnice a aleja pozdĺž cesty Ulice ČSA.
- Urbanistická výsadba javora na Štefánikovom námestí začiatkom 20.stor.
- Stromoradie pozdĺž ciest – od J do Kremnice a ovocné stromy na ceste do Lúčok.

Iné:

Historické plochy cintorínov (zaniknuté) :

KREMNICA:

- areál mestského hradu
- okolo špitálskeho kostola
- južne pod poliklinikou – židovský a rímsko-kat. cintorín
- východne nad Zechenterovou záhradou – evanjelický cintorín

KREMNIČKÉ BANE:

- areál Jánskeho kostola